

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Ш О Д У Н А В К А .

Бр. 43.

Београдъ 22. Октобра.

1848.

НАПОМЕНА ЮГОСЛАВЕНСКОЙ БРАЊИ.

Юг-Славени, браћо мила!
 Сады на ноге, виче вяла,
 На обрану рода свогъ!
 На оружъ сви устан'те,
 Света права ваша бран'те,
 Заповѣда съ неба Богъ!

Обезбѣдит' вашемъ роду
 Сладкѣй языкъ и слободу,
 Нека вамъ е обштыи маръ!
 Честь народна то захтѣва,
 А майка вамъ Слава пѣва:
 „Хран'те сынци рода жаръ!!“

Не гледайте на злобрзе,
 Што на свога брата мрзе,
 Већъ подиж'те слоге хранъ!
 Ков на то пристат' неће,
 Противникъ е обште среће,
 Вѣчанъ нѣму быће срамъ!!

Вѣра, законъ еда л' може
 Сметат' браћи да се сложе,
 Кады е слога вышнѣй даръ?
 Може л' вама символъ светый
 Наметати раздоръ клетый,
 Кой наноси роду кваръ?

Свакѣй ону мрзость рини,
 Кою Грци и Латини
 Посѣяше на вашъ станъ;
 Ак' желите да вамъ гране
 Жарко сунце, и да сване
 И вамъ едномъ ясанъ данъ!

Цѣо свѣтъ на васъ гледи,
 Велећ: шта Юг-Славень вреди —
 Ево ће се видѣт' садъ.
 И то напредъ нека знате:
 Да васъ срамно врази смлате —
 Свакѣй туфинъ быо б' радъ. —

Особито Нѣмаць пази,
 Кады ће чути да васъ згази
 Вашъ противникъ Мађаръ клет,
 Брѣ га врло тишти чвзма,
 Да у ято панславизма (?)
 Васъ н'унесе хитаръ летъ.

Ак' узцвѣта мећ' вам' слога,
 Неће Нѣмци видѣт' тога
 Докъ годъ трае овай свѣтъ:
 Већъ прот' врага небровны
 Юг-Славени сѣднѣтнн
 Побѣдну ќе пѣсуу цѣт'!!

У Гапацу.

Еданъ Бококотораць.

МАЛО ЗРЦАЛО СЛАВЯНСТВА.

(Конаць.)

Како се дѣле Славяни?

Славяни, удо великога пасма племена индоевропскога, дѣле се на колѣно славянско и лѣтванско, као двѣ гране еднога стабла. Литвани, къ коима особито стародавни Пруси припадаю, некада на брою обилни и разширени, обитаваю садъ у Руской и Пруской држави, а има и до два милиона душа.

Какъ се дѣли колыно Славянско?

Велико, многобройно и разширено колыно Славянско, кое у стародавности само еднимъ языкомъ говораше, дѣли се по нарѣчіяма, коя временомъ подѣлише се на колыно югоисточно и колыно западно.

Кои земль заузима колыно югоисточно?

Колыно се то простире по земляма одъ народа Рускога, Бугарскога, Србскога и Хрватскога заузетимъ и на три европске државе, т. е. Руску, Аустрианску и Турску раздѣльнимъ. Овамо се брое Руса 52,000.000, Бугара 3,600.000, а Срба са Хрватима 7,246.000; одъ ти у држави Руской 48,590.000, у Аустрианской 7,327.000, а у Турской 6,100.000.

По коимъ земляма простире се колыно западно?

Колыно то сѣди у земляма одъ Поляка, Чеха, Моравана, Словака и Лужичана обитаваемъ и на четири државе, Аустрианску, Руску, Пруску и Саксонску, раздѣльнимъ. Има ий Поляка 9,365.000; Чеха, Моравана и Словака 7,167.000; Лужички Србаля 142.000; а у Аустрианской држави 9,694.000, у Руси 1,912.000, у Пруской 2,108.000, у Саксонской 60.000.

Колико има скупа Славяна у Аустрианской држави?

Царь Аустрианскій е владоць петоро Славянски кралѣвства; сви пакъ Славяна у земљи држави Аустрианске има до 20,000 000, што више одъ половине жительство те државе сачинява, маия нѣзина половина састои одъ Нѣмаца, Маѣара, Талияна и ины народа.

Колико има пакъ у Угарской Славяна?

У Угарской има 7 милиона Славяна, међу тима около 3 милиона Словака, особито подъ татранскимъ горама, у долинама пріе свега около Вага, Грана и Нѣитре сѣдећи.

Кои су најгласније рѣке, при коима Славяни станују?

Еу у Руской земљи: Волга, Донъ, Днѣпаръ, Нева; у Польской: Висла; у Чешкой: Лаба и Молдава; у Моравской: Мора и Хана; у Угарской: Дунавъ, Тиса, Вагъ и Гранъ; у Славоніи: Сава и Драва.

Главна пакъ брда и горе Славянске кои су?

Еу Уралъ међу Азіомъ и Европомъ; Татре на граници Угарской и Польской; Крконоше, Бескиди, Балканъ, и други.

Кадъ су Славяни прилими Христіанскій вѣрозаконъ?

Славяни примише Христіанскій вѣрозаконъ у деветомъ столѣћу, навластито около године 862. Ти пакъ мужеви, кои нѣи крстише, учише и свето писмо на славянскій языкъ преведоше, были су: Кирилъ и Методіе, два брата Грка изъ мѣста Тесалоника, дошавши у Мораву и Панонию на захтѣванъ кнезова славянски Сватоплука и Рагислава.

Какъ говори списатель еданъ ти времена о томъ успомене вредномъ догађаю?

Радостно и високо поиграше, каже стародавний славянскій списатель Несторъ, високо плесали и радовали су се Славяни, слушаюћи велика чудеса божія у языку своемъ природномъ.

А ко е потомъ прилио одъ Славяна Христіанскій вѣрозаконъ?

Ини сусѣдни народи н. пр. Маѣари, кои краля св. Стефана крстио е и на вѣру Христіанску преобратіо С. Войтѣхъ, владика пражскій и рођеный Славянинъ.

Да ли сви Славяни принадлеже едной Христіанской цркви?

Не принадлеже; нѣкои су православни, други католици, трећи Евангелици, а нѣкои се држе и мухамеданскогъ вѣрозакона, н. пр. у Босни и у Бугарской.

Кои су главна мѣста Славянска?

У Руси: Петроградъ и Москва; у Польской: Варшава и Краковъ; у Чешкой: Златный Прагъ; у Моравской: Брно и Оломуць; у Слезіи: Бреслава; у Хрватской: Загребъ; у Срби: Београдъ; у Крањской: Любляна; у Керушской: Цѣловаць; у Лужици: Будишинъ и Жисава; у Босни: Бяналука и т. д.

Кои су најпаменитији мужеви изишли изъ Славянскога народа?

1. Войници: Лауритасъ (Вавринецъ), Само, Сватоплукъ, Жижка, Игоръ, Ярославъ, Зриньскій, Белисаръ, Обилићъ, Карађорђе, Марко, Суваровъ, Собіевскій, Кошћушко и т. д.

2. Учени мужеві: Управда, цесарь римскій (Юстиніанъ) правослапаць и умѣтникъ, Коперникъ, Несторъ, Хавкъ, Велеславинъ, Коменскій, Ломоносовъ, Карамзинъ, Красицкій, Добровскій, Лянде Бернолакъ (Сарбіевскій, Янусъ Паннонѣусъ, Мато Белъ), и многи други.

3. Црквени мужеві: Иванъ IV. папа римскій, Славянинъ изъ Далмаціе године 639, Ницеасъ патриархъ цариградскій, Иванъ Хусъ, Ёронимъ Пражскій, Иванъ Непомукъ, Войтъхъ (Адалбертусъ), Труберъ и т. д.

Коя су лица женскога пола знатна у исторіи Славянскога народа?

1. Либуша, кнегиня и госпођа, мудра и славна у Чешкой земљи.

2. Власта, или Властислава, водила в седамъ година рать противъ мужева на Дѣвину.

3. Вишна, краљица Поморана.

4. Драгомира и Лудмила, она неприятельница, ова пріятельница Христіана.

5. Божена, сеоска дѣвојка, потомъ кнегиня.

6. Гуга и Буга сестре, коє прве дођоше са своіомъ браћомъ у Хрватску.

7. Ванда, кћи Кракова и Броиславе у Польской.

8. Катарина одъ Бора, Лужичанка, Лутерова супруга.

9. Катарина II. славна Руска царица.

Кнезови и пайслазиви обители Славянскога народа сада живуће?

1. У Мекленбургу: Велики войводе Ђорђе и Мирославъ Франьо, потомци Прибислава.

2. У Чешкой: Коловратъ-Краковскій, Лобковићъ и Туњъ.

3. У Морави: Дитрихъ-Тейнскій, потомакъ Свагоплуковъ.

4. У Србиі: Александеръ Карађорђевићъ.

5. У Польской: Чарторискій, Яблановскій, Лубомирскій, Радзивиль, Сулковскій.

6. У Русиі: Никола царъ Рускій и нѣговъ братъ Михаило, затимъ кнезови: Голизинъ, Ла-

пухинъ, Лабановъ-Ротовскій, Долгоруки, Кутузовъ, Ёрчаковъ, Шихматовъ, Шаликовъ, Шаховской, Воронцовъ, и многи други.

РУСИНИ И ПОЛЯЦИ У ГАЛИЦИИ.

(Продуженіе.)

Премда у слѣдству политички и вѣроисповѣдны гонѣнія, а потомъ збогъ єзуитски спетана, некадъ силно и славно благородство Русинско промѣнило в прадѣско Грчко вѣроисповѣданѣ свое са Латинскимъ, и примило обычає и єзыкъ Польскій и тымъ изневѣрило народность свою: опеть никаква лукавста нису могла произвести измѣну народности у срцу народа, у собственомъ народу Русинскомъ. Онъ вѣрно и свето чува до данашнѣгъ дана свой єзыкъ, свое ярави и обычає. Никаква злоба, никакво гонѣнѣ, никакво пониженѣ нѣ му могло одтргнути то благо.

Бавлѣнѣмъ нашимъ, у течаю четири вѣна, подъ правителствомъ Польскимъ, нисмо изгубили свою народность, єръ на права народна нема застарѣлости. Грци налазивши се више столѣтїя подъ владомъ Турака, нису престали бити Грцима, и нису постали Турци. Тако исто Курландези и Лиѣландези, становници источне Пруске, па и сами Литвани нису се пополячили, премда су были подъ владомъ Польске.

А зашто бы мы Русини осуђени были на губитакъ наше народности, вальда зато, што є немѣла судбина за неколико столѣтїя подчинила землю нашу владѣ Польской? Одъ 1772. год. мы се налазимо подъ владомъ Аустрійскомъ, пакъ се нисмо понѣмчили, већъ смо остали Русини. Одъ Нѣмаца нѣма опасности за нашу народность. За то намъ ємствує Чешка, коя стоєћи у найближой связи са Нѣмцима, силно чува свою Славенску народность.

Поляци никако не сачиняваю у источной Галициі то, што се може звати націомъ: они су или потомци фамилія, дошавши тамо у вѣре Польске владѣ, коє су, као што є изъ исторіє *) познато, доселили се у ову прекрасну, плодону земљу и у Русинске градове, или произи-

*) Нарушевнѣ, томъ IV. стр. 385., томъ VI. стр. 106. 114., томъ VII. стр. 58.

лазе одъ оны фамилія, којма в Польска круна даровала, у виду старательства, освовне спанлуке *) некада силны болара Русински, кои су доцнѣ постали, по већој части, собственымъ иманѣмъ ти фамилія. Тымъ потомцима Польски дошляка придружени су, у течаю времена, лакомыслени Русини, кои одъ части избѣгавајући презиранѣ и увреду за свое происхођењѣ, одъ части желећи добыти приступа къ Польскомъ двору, дозвољѣна за упражняванѣ трговине и занаса, или ради узвышчѣна на достојанства, коя су заузимали сами Поляци, одрекли су се свога происхођења и народности. Овакви невѣрници, да бы задобили повѣренѣ Поляка, помагали су ѣмъ у политичкомъ преобраћаню свои земаля, и были су већи Поляци, него што су сами рођени Поляци. Овакви изроди, на жалость, виђаю се и данасъ: они имаю общта свойства свою издаица. Но невѣрство њино неможе наудити Русинскомъ народу, као што и одступништво неки Христїяна, кои су се одрекли свое вѣре и прѣшли у Турску, нѣ шкодило вѣри Христїанској. Такове невѣре осудіо є гласъ народа, жигосавши ѣй названѣмъ издаица. Кадъ Русинска народность нѣ пропала у време прелазка свега Русинскогъ благодарства Латинској цркви и присвоєня обычая Польски, то ће занста манѣ пострадади сада збогъ издайства неки лакомыслены людїй. Нећемо доказивати, како є грѣшно изневѣрити народъ свой, само ћемо то примѣтити, да су ти люди већѣ доста казнѣни своіомъ собственомъ кривцомъ: не хотећи у средини свогъ народа быти првима, они су кодъ Поляка добыли послѣдїя мѣста, и мораю у свакомъ случаю, докле се не изглади памтенѣ невѣрства њиногъ, слушати презрительно Польско названѣ: Русинишко!

Поляци, како дошляци, тако и одпадници Русина, притѣснивши Русинско благородство, заузели су његово иманѣ, прогласили су себе господарима земљѣ, и данасъ се величаю назива-

*) Длугоушъ, стр. 783. „Ово зао умножило є се збогъ властолюбїа Польски великаша, кон, добывши на даръ одъ краля градове и села у Русинскимъ земляма и у Подоляв, изгнали су одтуда праве господаре.“ Бѣльскїй стр. 371.

нѣмъ Польске народности у источној Галиціи. Међутимъ у Галиціи сва су села Русинска, а само вароши Польске, одакле се види, да Поляци немаю овдѣ главногъ суштественогъ састава націе т. е. народа. Галиція, и подъ Польскомъ владомъ до XVII. вѣка, чувала є свой собственный ѣзыкъ Русинскїй у законодавству, управителству и судопроизводству, равно као и старинско названѣ свое; ерѣ до самогъ раздѣљѣня Польске називала є се: „Червенною Русью, воеводствомъ Русскимъ, Земљомъ Галицкомъ, Земљомъ Премьсла“, но никада нѣ се звала Польскомъ, и сами Польски краљѣви у титулама своимъ имали су титулу краля Рускога.

Ко є само имао прилику на самомъ мѣсту изближе мотрити одношеня наша, тай є савршено увѣрїо се, како се далеко одликую Поляци одъ Русина у називаню своемъ, у ѣзыку и у свимъ осталимъ знацима народности.

Поляци, іошѣ одъ оногъ времена, кадъ є Галиція дошла подъ владу њину, употреблявали су сву бригу пополячити Русине, и за лакше достиженѣ намѣре свое, правили су разлику на међу Поляка и Русина, ерѣ само тимъ начиномъ давали су Русинима осећати свое робство и Поляка господарство. Онда нису говорили: „Поляци и Русини єдно су исто; Поляци и Русини срастли су у єдно тѣло“, онда нису сїлазили чакъ до Яѣета, као што садѣ чине, да бы само увѣрили Русине, да су и они Поляци.

То старанѣ: пополячити Русине, достигло є у течаю времена найвећїй степенѣ, и было є причиномъ паденїя Польскогъ господарства. Звѣзда Польскогъ величїа почела се помрачивати, и гонѣнѣ политичко и вѣроисповѣдно дало є поводъ раздѣљѣню Польске.

Такимъ начиномъ мы смо Галичани подпали подъ скиптарѣ Аустрїи. Многа обстоятелства у матерїалномъ одношеню преичнила су се на болѣ и Русинскїй народъ обвезанѣ є, за многе благодѣтелне законе, Аустрїйскомъ правителству искреномъ благодарношћу.

(Продужиће се.)

Учредникъ Милошъ Поповићъ.

Печатано Правителственој Књигопечатињѣ у Београду.